

Myndigheten för
samhällsskydd
och beredskap

Dialogmöte om Sambruk

Varberg, 24–25 april 2014

Dialogmöte om Sambruk, 24–25 april 2014

Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB)

Publ.nr: MSB703 - maj 2014

ISBN: 978-91-7383-454-4

Foto, framsidan: Räddningstjänsten Väst

I Räddningstjänsten Väst jobbar brandmän och undersköterskor sida vid sida i samma organisation.

Text: Annika Lindqvist

Foto: Annika Lindqvist, MSB och Räddningstjänsten Väst

Produktion: Advant Produktionsbyrå

Sambruk skapas ur lokala behov

Sambruk är inget enhetligt begrepp, utan formas utifrån lokala behov.

– Det slår mig att kommunerna har satsat på så olika saker, sa Helena Nässlander, handläggare på MSB när hon inledde det tredje dialogmötet om sambruk som hölls 24–25 april i Varberg.

Hon underströk att det är så det ska vara.

– Vi på MSB skapar tillsammans med SKL mötesplatserna, men det är ni inom

ert kommun eller ert förbund som själva bestämmer vad sambruk är för er.

Max Ekberg är handläggare på Sveriges Kommuner och Landsting, SKL, och uppmanade deltagarna:

– Börja med de områden där det får tydlig effekt. Och försök inte med omöjliga projekt, utan kör där det går!

Uppsnappat:

Man ska nog ha facken med sig väldigt tidigt i processen. Det är risk annars att om jag börjar prata om organisation så ser facket genast svårigheter. "Det är dig vi kommer att hänga om något händer".

Det är viktigt med politisk förankring. Men jag tror att ibland kan man gå underifrån och få med sig personalen först och ledningen sen.

Allmänheten vill gärna hålla fast vid det gamla och stöder opinioner som motsätter sig förändringar.

Mer forskning efterlyses!

Dialogmötets deltagare hade flera förslag på framtida forskning:

Hur upplever deltidsbrandmännen att åka på IVPA-larm? Gör det utökade uppdraget det lättare eller svårare att rekrytera?

Vad är egentligen trygghet?
Hur förmedlar man en känsla av trygghet?

Vad är nästa frontlinje för sambruk?

Hur stora är de samhällsekonomiska vinsterna med olika projekt för att få privatpersoner att ingripa vid hjärtstopp?

Men det räcker inte med forskning. Flera personer efterlyser hjälp att tyda såväl de långa akademiska forskningsrapporterna som SKL:s siffermaterial Öppna jämförelser.

– Jag tycker att forskarna kan sätta sig ner med dem som ska använda forskningen och förklara! Vi måste bli bättre på att göra vår forskning tillgänglig, konstaterade Åsa Weinholt, forskare vid CARER.

Socialtjänst hör ihop med räddningstjänst

Äldre personer som behöver tillsyn på natten är en klar riskgrupp.

– Det är naturligt att samordna socialtjänsten med räddningstjänsten, sa Rie Boulund.

Rie Boulund (M) är ordförande i direktionen för Räddningstjänsten Väst. Hon är också ordförande i socialnämnden i Falkenbergs kommun.

Kombinationen är inte helt vanlig. De som intresserar sig för äldreomsorg är sällan samma personer som intresserar sig för räddningstjänst.

Men äldre personer är en riskgrupp både för fallolyckor och bränder. Många har olika grader av demens och kan lätt glömma platserna påslagna, och när branden är ett faktum har de gamla ofta svårt att förflytta sig.

Vid årsskiftet 2012/2013 bildade Varberg och Falkenberg det gemensamma förbundet Räddningstjänsten Väst. Det nya förbundet blev då arbetsgivare för de sextio undersköterskor som arbetar i natthemtjänsten och trygghetspatrullen i de båda kommunerna.

Rie Boulund tillstod att det hade funnits tveksamheter på förhand.

– Men jag är glad över att vi tog steget.

Rie Boulund.

Politiker på plats

Tankarna om sambruk har hittills främst drivits av tjänstemän. Vid dialogmötet i Varberg deltog förutom Rie Boulund ytterligare en politiker: Eva Bergström Selling (S). Hon är vice ordförande i humanistiska nämnden i Örnsköldsvik. Tidigare bodde hon i Luleå och har där varit såväl socialnämndsordförande som ledamot i kommunstyrelsens räddningsutskott.

Eva Bergström Selling.

Örnsköldsviks kommun arbetar med att ytterligare samordna den kommunala larmorganisationen. Där pågår också ett visst samarbete mellan brandmän och undersköterskor. Det händer att hemtjänsten får hjälp av räddningstjänsten att lyfta tunga patienter. Eva Bergström Selling skulle gärna se att samverkan byggdes ut.

Hon tyckte att den väg som Räddningstjänsten Väst har valt är inspirerande.

– Det gäller att kunna visa på goda exempel när man ska sälja in de här tankarna, och att hitta dem som kan vara ambassadörer. Vi måste fundera över var det blir enklast för oss att börja.

Räddningstjänsten ska skydda mot oönskade händelser

Räddningstjänsten Väst beskriver sig som ett kommunalförbund för skydd mot oönskade händelser.

– ”Skydd mot olyckor” är lite begränsande, sa Klaus Heinsvig.

Räddningstjänstens uppdrag har successivt vidgats. Lagen om skydd mot olyckor, LSO, var när den kom för tio år sedan en tydlig markering. Organisationerna skulle gå från att enbart rycka ut vid bränder och druckningstillbud till att aktivt förebygga olyckor. Räddningstjänsten Väst har tagit det ett snäpp längre.

– För oss som vill bort från stuprörstänkandet är LSO lite begränsande och lite gammal. Det handlar ju inte bara om olyckor. Vi vill skydda mot alla typer av oönskade händelser, sa Klaus Heinsvig, chef för den förebyggande verksamheten. Kommunalförbundet Räddningstjänsten Väst är ett och ett halvt år gammalt. Förbundet har givetvis ansvar för det klassiska räddningstjänstområdet, men också för de båda kommunernas natthemtjänst och trygghetspatrull. Dessutom för folkhälsofrågor samt för drog- och brottsförebyggande arbete. Det var till exempel räddningstjänsten som skrev under avtalet om att arbeta tillsammans med krögare och väktare för att förhindra drogbruk och langning på krogarna.

Det nya förbundet har 350 anställda, där den största gruppen är brandmän. När förbundet bildades och tog över ett större ansvarsområde, följde de tjänster som tidigare arbetat med natthemtjänst, folkhälsa etc, med från respektive kommun in i den nya organisationen.

Brandkunskap räcker inte

Visionen ”Ett tryggt samhälle för alla!” är inte på något sätt unik för de båda Hallandskommunerna. Det de gör är att de reflekterar över ordet alla.

– Det räcker inte med brandkunskap om vi ska nå alla.

Projektet ”Akta huvudet!” som bedrivits i Falkenbergs skolor och som går ut på att få tonåringarna att inse hur känslig hjärnan är för slag och våld, skulle avslutas när projekt-tiden var slut. Då tog Räddningstjänsten Väst över ansvaret, om än med ekonomiskt bidrag från Arvsfonden.

Projektet är så bra att jag inte ville lägga ner det. Men det fanns det de som undrade ”ska räddningstjänsten verkligen hålla på med sånt?!”.

– Projektet är så bra att jag inte ville lägga ner det. Men det fanns det de som undrade ”ska räddningstjänsten verkligen hålla på med sånt?!”. Det kan vara svårt att få pengar till sådant som vi kanske inte ser resultat av förrän om femton år.

Skillnaden i tidsperspektiv mellan långsiktigt folkhälso- och brottsförebyggande arbete och akut 90-sekunders tänkande är en av kulturkrockarna som den nya organisationen drabbats av.

Kulturkrockar

Andra krockar är den mellan två kommuner och den mellan manliga respektive kvinnliga arbetsplatskulturer.

– Det har gått så extremt mycket kraft inåt, till att skava ihop kulturerna! konstaterade Klaus Heinsvig.

– Det är först nu som vi känner att vi börjar få ihop det.

Och den kanske största svårigheten har varit mångas känsla av att samverkan bara blir en ytterligare belastning.

– ”Vi har så mycket att göra så vi hinner inte med detta också”, är en vanlig uppfattning.

De positiva effekterna överväger ändå. ▶

Förbundsdirektören Jan Sjöstedt betonade att responstiden har minskat och kommer att minska ytterligare.

– Det vill säga tiden från att det händer nåt till att nån gör nåt. Och denna nån är oftast inte vi, sa han och menade med ”vi” den traditionella operativa räddningstjänsten.

Samma operativa räddningstjänst har genom decennier jagat sekunder för att vara snabbt på plats vid en brand. Nu räknar Räddningstjänsten Väst med att korta responstiderna, bland annat genom att nattpatrullernas undersköterskor ska få med sig en brandsläckare så att de kan släcka en liten brand och en defibrillator för att häva ett hjärtstopp.

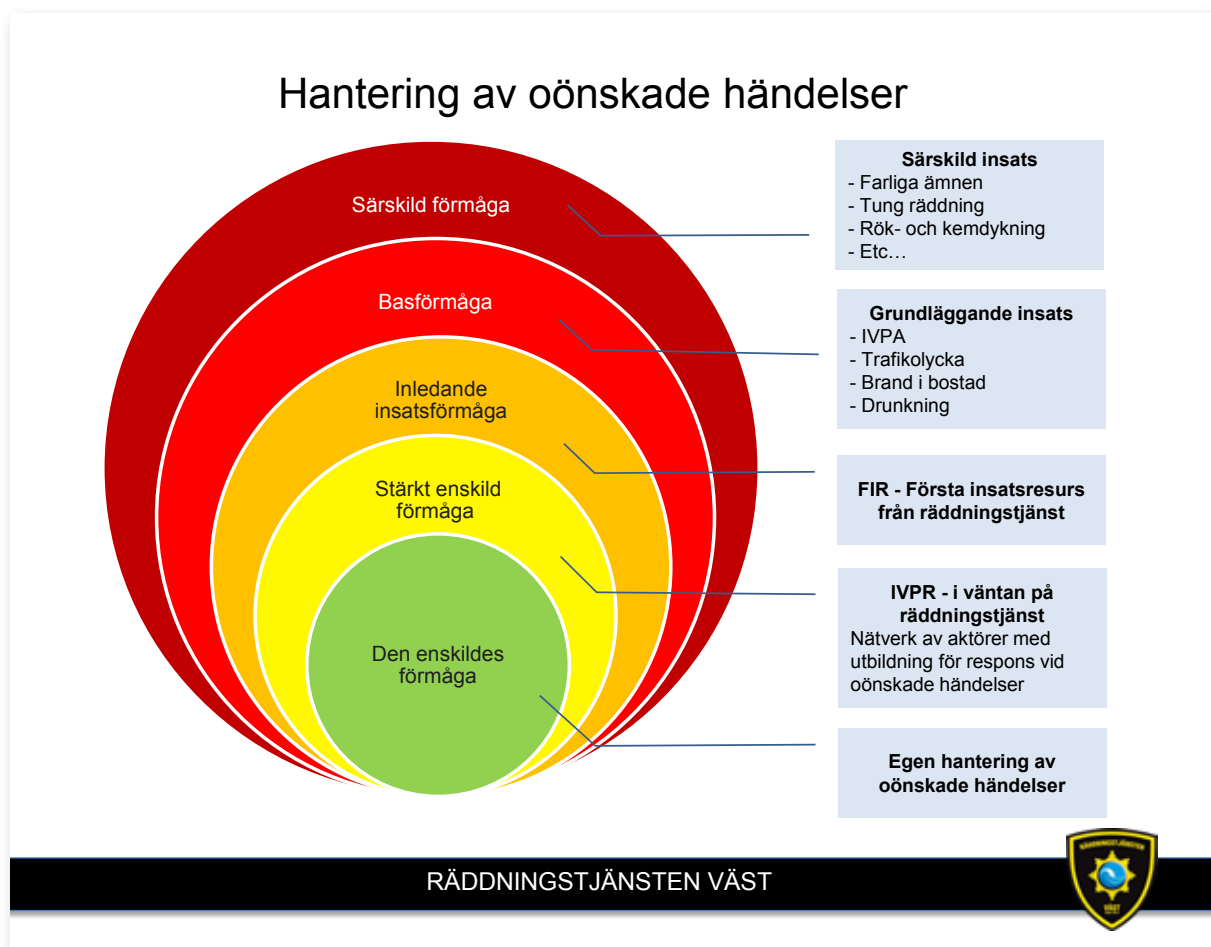
Gränsdragningar

Så småningom ska de få ett uttalat uppdrag att plåstra om en omkullcyklad istället för att den lindrigt skadade ska behöva ringa ambulans.

– Fast det blir ju gränsdragningsproblem. Ska vår omvårdnadspersonal skjutsa hem en svårt berusad kille eller inte? Vi måste förtydliga våra förhållningsregler på några punkter, konstaterade Fredrik Åkesson, verksamhetschef på den kommunala samordningscentralen.

Max Ekberg från SKL undrade om det hade varit självklart att använda namnet räddningstjänst för denna nya breddade organisation.

– Frågan var uppe. Vi skulle ha kunnat valt något med ”samhällsskydd och beredskap”, men vi valde räddningstjänst. Skälet är att varumärket är så starkt, sa Jan Sjöstedt. ■

Utdrag ur presentationen av Räddningstjänsten Väst:
"Räddningstjänsten Väst – ett kommunalförbund för skydd mot oönskade händelser".

Utökade uppdraget lockar undersköterskor

En larmpatrull i Falkenberg skulle tillsätta fem nya tjänster. De fick etthundraarton sökande.

I många kommuner är jobbet inom hemtjänsten inte särskilt populärt. Det är ofta svårt att få kvalificerade sökande.

Kanske är det utökade uppdraget med större ansvar för brukarens och samhällets trygghet ett sätt att locka personal? Erfarenheterna från Halland tyder på det.

När Räddningstjänsten Väst annonserade ut fem tjänster till en larmpatrull som skulle ingå i trygghetsteamet i Falkenberg fick de 118 sökande! Och av dem var 110 utbildade undersköterskor.

Det var häftigt, faktiskt. Så attraktivt har jag inte upplevt tidigare att det är att jobba hos oss.

– Det var häftigt, faktiskt. Så attraktivt har jag inte upplevt tidigare att det är att jobba hos oss, berättade Gun Blomfelt, enhetschef för trygghetslarm.

En annan sak är att den nya konstruktionen lockar fler manliga sökande. På de utannonserade fem tjänsterna i Falkenberg tillsattes till slut sex personer, tre män och tre kvinnor.

Lätt få semestervikarier

Också semestervakanserna har blivit lättare att fylla.

– Tidigare har vi anlitat kommunernas bemanningscentraler. Vi har väl fått vikarier, men vi har ibland fått tumma på kravet om utbildning. I år är alla våra semestervikarier minst undersköterskor. Flera är mycket meriterade. Några läser till läkare eller till sjuksköterska och vill jobba hos oss under lovet.

– Vi har en helt annan bredd på de sökande nu och har rekryterat med tanke på att få in olika åldrar, män och kvinnor och personer med utländsk bakgrund.

När Räddningstjänsten Väst bildades gick de allra flesta som redan var anställda i nattpatrullen med över till den nya organisationen. Undantagen var endast en person i Varberg och två i Falkenberg.

Anna Åkerström och Annelie Wallared arbetar båda i trygghetsteamet och berättar ▶

tade för deltagarna i dialogmötet om det nya uppdraget.

– Vi har ögonen öppna för säkerhetsrisker i hemmet. Det är ju många gamla som lägger saker på spisen, till exempel.

På sikt ska undersköterskorna i trygghetsteamet också få utbildning i att upptäcka tecken som tyder på självmordsrisk och på att det förekommer våld i familjen. Tanken är inte att de själva ska ingripa utan att de ska rapportera vidare till andra instanser.

– Men när det gäller våld i relationerna så får vi fråga brukaren om hon vill att vi ska gå vidare med det eller inte. Om människor har levt ihop i många år så kanske det är svårt att göra något åt en våldsam relation nu, sa enhetschefen Gun Blomfelt.

Fyrhjulsdrivna bilar

Nattpatrullens anställda har kämpat länge för att få funktionella bilar. Nu har de Volkswagen Tiguan, en jeepmodell med fyrhjulsdrift och starka lampor på taket.

– Jobbar man ute på landet där det är många viltolyckor så behöver man starka lampor. Och så är det bra att bilarna är så höga! Det går inte att ha låga bilar när man kliver i och ur så många gånger, då får man problem med ryggen, sa Annelie Wallared. Ytterligare tekniska lösningar ser de fram emot i framtiden. Idag finns det ett nyckel-

Annelie Wallared vid trygghetsteamets fyrhjulsdrivna bil.

skåp med kopior till 750 brukares nycklar. Det vill till att få med sig rätt nyckel, och Räddningstjänsten Väst hoppas på en bättre teknisk lösning.

Och så väntar de på bättre lokaler. Än så länge har Trygghetsteamet sitt kontor i en paviljong strax utanför brandstationen i Varberg. Den har använts som kontor i tre år, men först i höstas drogs vatten in. Toalett finns fortfarande inte, trygghetsteamet får gå in på brandstationen när de behöver använda den.

Tanken är att trygghetsteamet ska få permanenta lokaler inne i brandstationen, men hittills har den ombyggnaden inte fått plats i budgeten. ■

Analyserade larm påverkar resursfördelning

Alla larm går till Kommunsamordningscentralen. Larmen leder både till akuta utryckningar och ligger till grund för långsiktig fördelning av resurser.

Till kommunsamordningscentralen, KSC, i Varbergs räddningsstation kommer larmen om brand och inbrott, från de kommunala fastighetsjourerna och från de 2 500 personer i Varbergs och Falkenbergs kommuner som har trygghetslarm.

Det är också dit som nattpatrullerna rapporterar om de märker att vägar håller på och driver igen eller om de har noterat omkullblåsta träd längs vägarna.

På KSC kan operatörerna också se bilderna från de platser som har övervakningskameror. Skolor, till exempel.

– En skola hade tidigare krossade fönster till ett värde av 800 000 kronor. Efter att kamerorna placerades ut gick siffran ner till 17 000 kronor, berättade Ronny Andersson, säkerhetssamordnare på Räddningstjänsten Väst.

Han ser enbart fördelar med att ha kvar hanteringen av larmen lokalt, istället för att lägga ut dem på en extern larmcentral.

– Våra larmoperatörer har lokalkännedom. Den kan vi inte få med extern larmcentral.

Åtgärder på längre sikt

Förutom att larmen liksom övervakningskamerornas bilder får en omedelbar respons leder analysen av incidenterna också till åtgärder senare.

– Vi går igenom väktarrapporterna för att se var det är glaskrossning och anlagda bränder. Utifrån det kan vi styra resurserna så att någon av våra bilar eller de väktare vi styr kan svänga förbi de platser där det brukar vara oroligt, sa Fredrik Åkesson, verksamhetschef för KSC.

Undersköterskorna i Trygghetsteamet har med sig en checklista som rör brandsäkerheten hos brukarna. På listan står punkter som att kolla brandvarnaren och att se om det finns spår av att något kokat torrt på spisen eller om brännmärken tyder på att cigaretter legat kvar och pyrt.

Checklistorna landar hos KSC.

– Utifrån dem föreslår vi åtgärder. Det måste inte vara påkostade åtgärder som sprinklers, utan det kan vara enkla saker som att föreslå att personen får en skål av metall att aska i, istället för att använda en pappkartong, sa Fredrik Åkesson.

Sida 1

OK, inga behov av åtgärder
 Bedömning av RVäst behövs ang. åtgärder

Checklista - brandförebyggande

Finns det trygghetslarm	☐	Ja	☐	Nej
Är det fri gångväg till entré, fönster och balkong	☐	Ja	☐	Nej
Fungerar batterierna i brandvarnaren	☐	Ja	☐	Nej
Är det god hörbarhet från brandvarnaren	☐	Ja	☐	Nej
Finns det spisalarm	☐	Ja	☐	Nej
Finns det några skadade sladdar och kontakter	☐	Ja	☐	Nej
Syns det några ljusrör som blinkar	☐	Ja	☐	Nej
Finns det brännbart material nära spisen	☐	Ja	☐	Nej
Finns det spår av torrkokning	☐	Ja	☐	Nej

Övriga observationer och iakttagelser (t.ex. brännmärken, rökning, värmefiltar)

Larmpatrullens checklista.

Checklistan ifylld hos: _____

Adress: _____ Tel.nr: _____

Namn på larmoperatör: _____

Härmed godkänner jag att larmoperatörerna gör en kort genomgång av brandsäkerheten hos mig genom att göra kontrollerna på denna checklista. Räddningstjänsten Väst gör sedan en bedömning av checklistan och ger förslag på eventuella brandförebyggande insatser. Jag har fått skriven "Rädda Liv, rädda hem!" samt information om att uppgifterna gällande mig behandlas enligt personuppgiftslagen.

Underskrift av enskild: _____ Datum: _____

Räddningstjänsten Väst - Stormhallsvägen 1 - 432 32 Varberg - Org.nr 222000-2964
Tel: 0340 - 69 72 00 - Fax: 0340 - 156 02 - rvast@rvast.se - www.rvast.se

Team för särskilda insatser utbildar och informerar

Teamet för särskilda insatser består av fem personer. Teamet utbildar och informerar förebyggande men har också en brandbil som rör sig över förbundets hela yta.

Patrik Josefsson är arbetsledare för Team för särskilda insatser, TSI. Den fem personer stora styrkan jobbar dagtid. Varje dag arbetar tre personer med förebyggande.

– Vi informerar på hemmen för ensamkommande flyktingbarn och på en utslussningsenhet för människor som haft drogproblem. Jag brinner verkligen för det, att människor ska känna sig välkomna och att de ska kunna anpassa sig i samhället, sa Patrik Josefsson.

En poäng med den brandbil som två av teamets medlemmar bemannar, är att den rör sig över hela förbundet. Den kan både förstärka vid utryckningar och vara en extra resurs där det kan bli stökigt.

– Det är lätt för oss att svänga förbi till ställen där det brukar vara otryggt; ställa brandbilen och gå ut och titta. Brand är ett socialt problem.

Teamet utgör också, precis som nattpatrullen, trygghetens ögon och öron med uppgift att rapportera om farliga vägar, saknade brunnslock och kullblåsta träd.

– Vi ska inte åtgärda brunnslocken, det ska gatu- och park göra, men vi ska rapportera. Förbundet har två heltidsstationer och åtta deltidstationer.

Patrik Josefsson, arbetsledare för Team för särskilda insatser, TSI.

Felplacerade stationer

– Men stationerna är ju felplacerade i förhållande till var det händer saker. I framtiden måste vi låta statistiken och informationshämtningen styra var vi ska utgå ifrån. Det kan variera över tid, så det kräver att vi är flexibla, sa Patrik Josefsson.

Tidigare jobbade han som brandman på traditionellt sätt. Han är entusiastisk över det nya arbets sättet, men fullt medveten om att alla inte var lika förtjusta över förändringarna.

Jan Sjöstedt, förbundsdirektör.

– Men vad vill skattebetalarna ha? Nått som ser ut som det alltid har gjort eller nått som faktiskt funkar? undrade han retoriskt.

Nått som inte funkar särskilt bra är rökdykning, denna grundbult och institution i räddningstjänsten.

– Vi är rätt duktiga i Sverige på operativa insatser, men väldigt traditionella. Och väldigt fokuserade på rökdykning. Vi har tittat på statistik tio år bakåt i tiden. På dessa tio år kan vi inte se att vi har räddat en enda människa med rökdykning, berättade förbundsdirektör Jan Sjöstedt.

Släckgranater

Istället arbetar förbundet mer och mer med släckgranater som kastas in i ett brinnande hus där dörrarna sedan stängs.

– Granaten tränger inte undan syre, så det går att kasta in den i ett hus där människor ▶

finns kvar, berättade Patrik Josefsson som självklart har släckgranat med i bilen.

Granaten kostar heller inget för förbundet. Försäkringsbolaget ersätter numera varje granat, eftersom skadorna efter en brand blir så mycket mindre än när räddningstjänsten har sprutat in 1 000 liter vatten.

– Så småningom kan man tänka sig att trygghetspatrullerna får med sig släckgranater som de kan kasta in i en brand, sa Patrik Josefsson.

Till att börja med utrustas Första insatsperson, Fip-bilarna, med släckgranater. Sju nya Fip-fordon har införskaffats. Nu har förbundet totalt tio.

– På ett antal deltidstationer har vi svårt att hålla 1+4, men vi tror att vi matchar det väl med fler Fip, sa Jan Sjöstedt. ■

Släckgranat.

CARER undersöker varför Södertälje inte brann

Varför brann det inte mer i Södertälje förra våren? Det är en av de saker som CARER forskar på.

Oroligheterna i maj 2013 bröt ut efter att polisen skjutit ihjäl en 69-årig man i Husby. Kravallerna spred sig sedan till flera förorter, först runt Stockholm och sedan ut i landet.

Men i Södertälje, som tidigare haft stora problem med social oro, var det förhållandevis lugnt. Hur kommer det sig?

Det är en av de saker som Centrum för forskning inom respons och räddningssystem, CARER, forskar på. Hypotesen är

att en tidigare etablerad samverkan mellan brandförsvärsförbundet, polisen och kommunen höll oroligheterna nere. Samarbetet hade bland annat lett till att många av de organiserade brottslingarna sitter i fängelse.

Andra fallstudier som pågår inom CARER rör Trygghetens hus i Östersund, projektet Förstärkt medmänniska i Medelpad och den samverkan som sker vid sjöräddning.

CARER bedrivs som ett samarbete mellan Linköpings universitet och MSB.

Läs mer på:

<http://www.liu.se/forskning/carere?l=sv>

Snabbast på plats åker först!

I slutet av maj startar Räddningstjänsten Väst ett pilotprojekt tillsammans med SOS Alarm. Principen är att den som snabbast kan vara på plats larmas först.

Ungefär en månad efter att Räddningstjänsten Väst stod värd för sambruksmötet tar organisationen nästa steg för att använda resurserna effektivare.

I det första steget ska uttryckningsstyrkorna involveras, de som larmas redan idag. Försöket kallas dynamisk resurshantering och bygger på att SOS Alarm via GPS kan se var alla tillgängliga resurser befinner sig.

För varje enhet finns en beskrivning av enhetens förmåga. Räddningstjänsten har gjort en plan över vilka förmågor som krävs för att åtgärda olika typer av olyckor och händelser. Med tillgång till den planen och GPS-signalerna kan larmoperatörerna se vilken lämplig enhet som är närmast och larma den direkt.

Kräver spridda resurser

För att responsen verkligen ska bli snabbare krävs att resurserna är spridda över Varbergs och Falkenbergs kommuner. Räddningstjänsten har skaffat sju nya fordon för Fip, första insatsperson, och har nu sammanlagt tio.

I nästa steg ska så kallade semi-professionella kunna larmas som första insatsresurs, Fir, Det gäller till exempel nattpatrullens

undersköterskor som är anställda av förbundet och vaktbolagens vaktare.

Det tredje steget är att ta in också frivilliga. Innan det kan bli verklighet måste en del juridiska och tekniska problem klaras ut.

Skapa modern vällingklocka!

Förbundets förebyggandechef Klaus Heinsviger ser fram emot att hindren undanröjs.

– Snacka om att korta tider när vi får ta in frivilliga! Tänk när det går att larma grannen som kan vara på plats inom två minuter.

– Förr i världen ringde man i vällingklockan och alla i byn kom springande med sina ämbar. Vi måste ge dagens teknik chansen att fungera som forna tiders vällingklocka. Tekniken finns redan i USA. Vi ligger efter i Sverige.

Dynamisk resurshantering skulle kunna vara ett sätt att öka tryggheten på landsbygden på ett sätt som dagens system med räddningstjänstpersonal i beredskap inte klarar.

– Vi har hur många människor som helst som vi inte kan rekrytera till räddningstjänsten för att de bor för långt från stationen. Men vad har stationens placering med olyckan att göra? undrade Klaus Heinsviger.

Försöket med dynamisk resurshantering kommer att följas av forskningscentret CARER.

Regler i a-kassan försvårar rekrytering

A-kassans regler, reglerna för kommunalt anställda och utbildningssystemet. Det hör till det som behöver förändras för att fler ska kunna arbeta deltid som brandman.

MSB:s Håkan Axelsson var i slutspurten med ett regeringsuppdrag att se över organisationen för räddningstjänstpersonal i beredskap, deltidsorganisationen.

Han deltog i dialogmötet via länk från Karlstad och berättade i stora drag vad MSB kommer att svara.

Frågan har utretts tre gånger under 2000-talet: 2001, 2003 och 2011.

Det har inte blivit lättare att hitta människor som kan ha beredskap på landsbygden sedan den första utredningen.

Ett grundproblem är avfolkningen. På många håll i Sverige flyttar de unga och bara gamla blir kvar. Andra orter kan i och för sig ha tillräckligt med mantalsskrivna, men de jobbar långt ifrån platsen där de bor.

Håkan Axelsson underströk att det är kommunernas ansvar att trygga personalförsörjningen.

– Men vi på MSB driver ändå på för att hitta lösningar.

Anställningsregler hindrar

Flera problem är kända sedan länge. Den som är arbetslös mister a-kassan om hen blir räddningstjänstpersonal i beredskap. En person som är heltidsanställd som till exempel undersköterska i en kommun kan inte därutöver arbeta i beredskap i räddningstjänsten i samma kommun. Däremot går det bra om räddningstjänsten är organiserad i ett kommunalförbund, för då är arbetsgivaren inte samma juridiska person.

Ett växande problem är huvudarbetsgivarnas inställning. Med dagens slimmade organisationer är det allt fler arbetsgivare som motsätter sig att de anställda ska rycka ut på larm titt och tätt.

Flera remissinstanser vill också se förändringar i utbildningen.

– MSB tror inte på förkortad utbildning, men har tagit till oss kritiken. Kanske går det att organisera utbildningen i flera kortare block, sa Håkan Axelsson.

Samordna blåljusaktörer

Frågan om att samordna blåljusaktörer har utretts tidigare och har blivit aktuell igen.

– Polisen har 10 000 väktare som de har upphandlat för att sköta viss bevakning. Skulle inte de också kunna åka på brandlarm? undrade Håkan Axelsson som också betonade att samarbetet mellan olika organisationer inte är problemfritt. Framförallt finns det sekretessproblem som man måste ta hänsyn till.

Ett annat problem är att länsstyrelserna som tillsynsmyndigheter ofta är fyrkantiga och skeptiska till nya lösningar. Resultatet av en tillsyn blir regelbundet att räddningstjänsten måste kunna visa upp den gamla modellen med 1+4 för att planen ska bli godkänd.

Håkan Axelsson lovade att MSB ska stötta kommunerna gentemot länsstyrelserna så att de kommunala handlingsprogrammen inte ska låsas vid gamla modeller.

Samtidigt ser han inga snabba förändringar framför sig.

– Inom överskådlig tid kommer räddningstjänsten att vara organiserad i heltid och deltid. Och de 10 500 personer som är räddningstjänstpersonal i beredskap kommer att bli färre.

Trög start när sjuksköterskor började åka på IVPA-larm

Rädsla för att tvingas lämna gamla Agda för att rycka ut på larm. Rädsla för att prioritera bort ett IVPA-larm. Försöket att låta hemsjukvårdens sjuksköterskor på Öckerö åka på IVPA blev ingen omedelbar succé. Nu har kommunen ändrat rutinerna och verksamheten fungerar bättre.

I teorin verkar det enkelt. Hemsjukvårdens sjuksköterskor har i allmänhet betydligt bättre kunskaper om sjukvård än vad brandmännen har. Alltså borde också de kommunala sköterskorna kunna åka på larm i väntan på ambulans, IVPA, precis som räddningstjänsten har gjort på Öckerö i mer än tio år.

Men sköterskorna sa länge nej.

Fast år 2010 skedde en allvarlig olycka när en kvinna med ett spädbarn blev påkörd av en bil. Olyckliga omständigheter gjorde att de närmaste ambulanserna samt ambulanshelikoptern var upptagna. Det tog 36 minuter innan ambulansen var på plats. Spädbarnet avled, mamman fick allvarliga skador och frågan om att sköterskorna borde åka på IVPA kom åter upp.

I maj 2013 startade projektet. Sjuksköterskorna skulle åka på IVPA på kommunens huvudöar, under dagtid och endast tillsammans med brandmän.

När projektet hade varit igång ett halvår skrev forskarna Anders Svensson vid Linnéuniversitetet och Åsa Weinholt som är knuten till CAREER analysen "När hemsjukvården lämnar hemmet".

Få uttryckningar i början

Under tiden 20 maj – 30 november gjorde räddningstjänsten 55 IVPA-uppdrag i kommunen. Av dessa utfördes 36 stycken på huvudöarna. Ändå åkte kommunsjuksköterskorna endast på tre av dem.

I samtliga tre fall anlände de sent till olycksplatsen, efter räddningstjänsten och ibland även efter ambulansen.

Forskarna intervjuade cheferna och åtta sjuksköterskor om deras erfarenheter och tankar. Chefernas förklaring till att det inte fungerat var att sköterskornas motstånd varit för starkt. En annan förklaring var att projektstarten sammanföll med chefsbyten som skapade osäkerhet. Ytterligare en förklaring var dåliga och otydliga rutiner.

Sköterskorna fick fem kriterier för när de skulle åka: potentiellt hjärtstopp utan normal andning, uttalade andningssvårigheter, större yttre blödning som inte kunnat stoppas, drunkning samt begäran av ambulanspersonalen.

– Men den information de fick på sökaren stämde inte in på de fem kriterierna och det uppstod en osäkerhet om huruvida de skulle åka eller inte, berättade Åsa Weinholt.

Krock med grunduppdraget

En viktigare förklaring är rädslan för att larmen skulle krocka med grunduppdraget. Kravet på att sköterskorna skulle bära gröna kläder för att signalera akutsjukvård vid en eventuell utryckning står i direkt motsättning till de gamlas rätt till omvårdnad i sitt eget hem.

”Jag vill ju att de ska känna att jag finns där för dem så att jag inte kommer in med gröna kläder för då blir det ju som att 'Agda, jag kommer här nu men mitt uppdrag är egent-

Anders Svensson och Åsa Weinholt.

ligen nåt annat” som en av de intervjuade sköterskorna sa.

Flera av de intervjuade talar om en stark emotionell stress. De var rädda för att behöva överge en patient för att åka på larm, rädda för att sökaren skulle börja pipa mitt under ett känsligt möte med anhöriga, rädda för att välja bort ett IVPA-larm och att bortprioriteringen skulle visa sig ödesdiger för den som akut behövde ambulans.

Redan när forskarna höll på med sin rapport började Öckerö kommun genomföra förbättringar.

Förbättrade rutiner

En viktig del är att en särskild person varje dag har ansvaret för att åka på eventuella IVPA-larm. Hon har under den dagen administrativ tid, för att minska risken för kollisioner mellan besök hos patienten och larm.

*Är du hos en patient så är du det.
Då ska du inte lämna henne eller
honom för att åka på larm.*

– Är du hos en patient så är du det. Då ska du inte lämna henne eller honom för att åka på larm, säger Eva Schäder, som är enhetschef inom äldreomsorgen på Öckerö.

En annan del är förenklandet av rutiner. Tidigare skulle sköterskorna bland annat ringa till räddningstjänsten innan de ryckte ut.

Nu åker de omedelbart när larmet går.

Sköterskorna får också regelbunden fortbildning och de ska göra övningar tillsammans med räddningstjänsten.

Resultatet är tydligt. Av de 20 IVPA-larm

som sköterskorna kunnat åka på från juli 2013 till april 2014 åkte de på alla utom två.

– Den ena gången var sköterskorna upptagna hos en patient i livets slutskede och den andra gången kom det två larm samtidigt, berättar Eva Schäder.

Allt är inte riktigt frid och fröjd. Bland annat återstår ännu att renodla larmen så att sköterskorna på sin sökare endast ser de fem larmtyper som de ska rycka ut på. Men osäkerheten kring uppdraget har minskat betydligt.

– Vi har lyssnat på sköterskornas synpunkter och vi har gjort det mycket tydligare vad det är vi ska göra, säger Eva Schäder.

Räddningstjänsten kan dela med sig

När forskarna berättade om de inledande svårigheterna med hemsjuksköterskorna på IVPA påpekade Max Ekberg från SKL att räddningstjänsten som är van vid ett 90-sekundersperspektiv har organiserat sitt arbete utifrån att det ska vara möjligt att snabbt komma iväg

– Vi måste dela med oss av de rutinerna till andra organisationer som vi vill ska åka på IVPA.

En återkommande synpunkt från de intervjuade sköterskorna var att införandet gått för fort.

Helena Nässlander, med mångårig erfarenhet av omorganisationer, tyckte sig känna igen argumenten.

– Är det egentligen möjligt att uppnå en dialog så att alla blir nöjda i slutändan? undrade hon. ■

Glöm inte de kommunala bolagen!

Ta med alla larm i kommunen, också de som går till kommunala bolag! Det var ett tips från Cecilia Svensson, revisor vid EY, för den som vill utreda larmorganisationen.

Revisionsfirman EY hette tidigare Ernst & Young. Företaget har varit konsulter bland annat när Öckerö kommun och Norra Älvsborgs räddningstjänstförbund utredde sina larmorganisationer.

Certifierade revisorn Cecilia Svensson visade en modell för hur man kan gå till väga.

Att utredningen är förankrad hos både politiker och tjänstemannaledningen är helt nödvändigt.

– Det är viktigt att utredningen omfattar kommunens hela verksamhet och inte bara räddningstjänsten. Missa inte de kommunala bolagen, en stor del av larmen ligger hos bolagen, sa Cecilia Svensson.

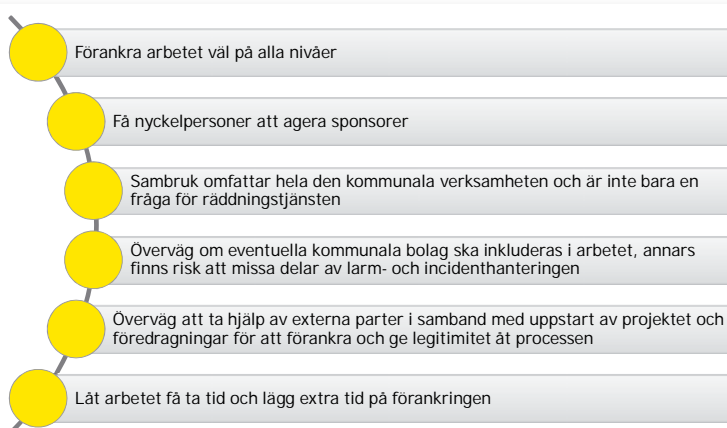
En grundlig verksamhetsanalys behövs och alla behöver förbereda sig på att processen tar tid.

– Det krävs stort engagemang från ett antal nyckelpersoner, men det krävs också att alla medarbetare inser att ”jag måste ändra min attityd”. Det slående med den här typen av organisationen är att det är så känsligt att börja rota i det. Både sjuksköterskor och VA-personal har egna agendor och egna skäl till att inte vilja förändra.

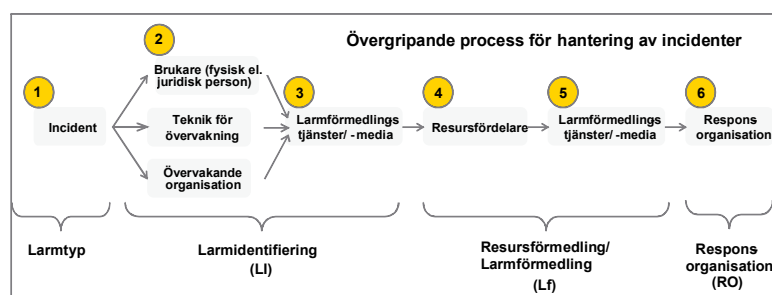

Cecilia Svensson, revisor vid EY.

Tips och erfarenheter i arbetet med sambruk

Kunskap om larm, hantering och resurser

Utdrag ur presentationen av EY: "Vägen till ökat sambruk av larm och resurser".

SKL bjuder in till möte i oktober

Nästa möte om sambruk hålls den 20–21 oktober. Då är Sveriges Kommuner och Landsting värd och mötet hålls i SKL:s lokaler i Stockholm.

Medan tidigare träffar har riktat sig till dem som redan har kommit en bit på väg, så är målgruppen större i oktober. Landets samtliga kommuner ska bjudas in, och inbjudan ställs till såväl kommunens allra högsta chef som cheferna för socialtjänst och räddningstjänst.

De kommuner och organisationer som vid tidigare dialogmöten har berättat om sitt arbete kommer att göra det också den 20–21 oktober, det vill säga Räddningstjänsten Väst, Nyköping, Örnsköldsvik, Öckerö och Norra Älvsborgs Räddningstjänstförbund.

Dessutom kommer forskaren Maria Wolmesjö från Linköpings universitet att medverka. Hon har forskat både om en förändrad yrkesroll för chefer i äldre- och handikappomsorgen och om äldre och åldrande i civilsamhället.

Till mötet i oktober har MSB förhoppningsvis kunnat lansera en webbplats för sambruk, där det bland annat ska ligga forskningsrapporter och kontaktuppgifter till dem som håller på med sambruk.

Mötet i Stockholm blir det fjärde dialogmötet om sambruk. Det första hölls i Göteborg i juni 2013 och det andra i Nyköping i december 2013.

Vill du veta mer om sambruk?

Kontakta Kenneth Ericson:

E-post: kenneth.ericson@msb.se | Telefon: 072-542 61 28

Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB)

651 81 Karlstad Tel 0771-240 240 www.msb.se

Publ.nr MSB703 - maj 2014 ISBN 978-91-7383-454-4